

FORSLAG **Indsatsplan for** **bekæmpelse af** **kæmpebjørneklo**

Indhold

Forord	3
Baggrund	4
Kendetegn	4
Lovgivning	4
Formering og spredning	5
Forvekslingsmuligheder	6
Hjælp til genkendelse	6
Indsatsområde	7
Tidsfrister for bekæmpelse	7
Bekæmpelsespligt og strategi	8
Tilsyn og påbud	8
Sikkerhed og forholdsregler	9
Bekæmpelsesmetoder	10
Indberetning af fund	11

Udarbejdet af Odsherred Kommunes Naturteam.

*Indsatsplanen er endelig vedtaget af Odsherred Kommune efter forudgående 8 ugers offentlig høring med virkning fra den **dd.mm.2023**.*

Med vedtagelse af denne indsatsplan udgår "Indsatsplan til bekæmpelse af kæmpebjørneklo i Odsherred Kommune" fra januar 2007.

Forord

Denne indsatsplan skal sikre en effektiv bekæmpelse af kæmpebjørneklo i Odsherred Kommune. Kæmpebjørneklo er invasiv og uønsket, da den har en negativ indvirkning på naturen ved at fortrænge hjemmehørende arter, samt udgør en sundhedsrisiko for mennesker.

Indsatsplanen er udarbejdet i overensstemmelse med bekendtgørelse nr. 842 af 23. juni 2017 om bekæmpelse af kæmpebjørneklo. Med denne indsatsplan udpeges hele Odsherred Kommune som indsatsområde, og pålægger ejere eller brugere af arealer, med kæmpebjørneklo, at bekæmpe planten så den på intet tidspunkt sætter frø og spreder sig. Bekæmpelsen skal igangsættes årligt og inden den 1. maj og gentages gennem hele vækstsæsonen. De øvrige tidsfrister for gentagende og opfølgende bekæmpelse kan ses på side 7, og kan bruges som en rettesnor til at holde øje med din bestand.

For at sikre en effektiv bekæmpelse af kæmpebjørneklo, er det vigtigt at sætte sig ind i plantens biologi og vælge den rigtige bekæmpelsesmetode. Oftest vil rodstikning give de bedste resultater, men der kan være tilfælde, hvor metoden ikke er egnet. Se en beskrivelse af de anbefalede metoder på side 10-11.

Overholdes indsatsplanene ikke, risikerer ejeren af et areal med kæmpebjørneklo at få et påbud om at foretage bekæmpelse inden for en frist på 14 dage. Foretages bekæmpelsen ikke efter et påbud, har kommunen ret til at foretage bekæmpelse på ejers regning. Se yderligere oplysninger om tilsyn og påbud på side 8.

Baggrund

Kæmpebjørneklo stammer oprindeligt fra Kaukasus og blev indført til botaniske haver som prydblade rundt omkring i Europa i 1830'erne. Den kom til Danmark i 1860'erne. I dag har planten spredt sig kraftigt i hele landet og betragtes som invasiv, da den udslygges og fortrænger hjemmehørende arter.

Kæmpebjørneklo kan findes mange steder i landskabet, men den foretrækker fugtige voksesteder som moser, enge og langs søer og åer. Den forekommer dog også på mere tørre steder som overdrev og på kyst- og vejskråninger. Foruden kæmpebjørneklo findes der to andre invasive bjørnekloarter, rundlobet bjørneklo og hårfrugtet bjørneklo. Disse er dog mere sjældne herhjemme og findes kun få steder.

Foruden at have en negativ indvirkning på naturen og biodiversiteten er kæmpebjørneklo også giftig, da dens plantesaft indeholder stoffet furokumarin, der kan give eksem og forbrændingslignende skader på huden ved eksponering med sollys. Kæmpebjørneklo er den eneste invasive planteart i Danmark, der er omfattet af lovgivning om bekæmpelse.

Kendetegn

Kæmpebjørneklo er en skærmpolte, der som navnet antyder, kan blive meget stor: Helt op til 2-5 meter høj og med op til 3 meter lange blade.

Stængelen er hul men kraftig og bliver op til 10 cm tyk, den har stive hvide hår og røde pletter. De store blade er dybt fligede med tydeligt savtaktede afsnit. Blomsterne er samlet i en stand af store hvide skærme, hvoraf den midterste skærm kan blive helt op til 50 cm i diameter.

Det giftige stof furokumarin giver planten en meget karakteristisk ram lugt.

Lovgivning

Indsatsplanen er udarbejdet på grundlag af bekendtgørelse nr. 842 af 23. juni 2017 om bekæmpelse af kæmpebjørneklo. Som følge af bekendtgørelsen kan kommunen udfærdige en indsatsplan for bekæmpelse af kæmpebjørneklo. Denne plan pålægger bl.a. ejere eller brugere af arealer, med kæmpebjørneklo at bekæmpe planten i overensstemmelse med endeligt vedtaget og offentliggjort indsatsplan.

Bekendtgørelsen er fastsat i medfør af Lovbekendtgørelse nr. 930 af 27. juni 2016 om drift af landbrugsjorder. Rundlobet bjørneklo og hårfrugtet bjørneklo er ikke omfattet af denne lovgivning.

Formering og spredning

Kæmpebjørneklo formerer sig udelukkende ved frøspredning. De første par år vokser planten vegetativt og bruger energi på at opbygge en kraftig rod. Blomster sættes typisk efter 2-3 år, hvorefter planten dør. Hvis planten har dårlige vilkår, eller hvis den holdes nede fx ved slåning, kan blomstringen udskydes adskillige år. Blomstringen finder normalt sted i juni til august, hvor en plante i gennemsnit sætter 20.000 frø.

Frøene spredes på mange måder hos Kæmpebjørneklo. Nogle naturligt, andre betinget af mennesket. Særligt langs vandløb kan planten volde store problemer, da frø føres med vandet og kan spredes over store afstande til nye lokaliteter.

Menneskets aktiviteter har dog også haft og har til stadighed en stor betydning for spredningen

af kæmpebjørneklo. Eksempelvis kan frø fra planter, der vokser ved grøfter og på græsrabatter, sætte sig i bildæk og transporteres over store afstande. Ligeledes spreder planten sig let, hvis frøstande ikke bortskaffes korrekt og fx afleveres på genbrugspladsen som haveaffald. Det er derfor vigtigt, at frøstande håndteres korrekt og skal afleveres efter genbrugsvejledernes anvisning - som regel som rest efter sortering. De store blomsterskærme har tidligere været brugt til dekorative formål, hvor hele skærme med tørrede frø blev transporteret hjem i de danske stuer. Desuden findes en lang række andre mekanismer for frøspredning, hvor menneskelig aktivitet er involveret, fx under transport af jord, der indeholder frø fra kæmpebjørneklo, eller frø der sætter sig på tøj eller i pelsen hos husdyr som får og kvæg.

Forvekslingsmuligheder

Kæmpebjørneklo kan forveksles med en række andre store skærmpplanter. De typiske forvekslingsmuligheder er:

Angelik

Ofte kaldt skov-angelik, forveksles indimellem med kæmpebjørneklo på grund af dens store hvide blomsterskærme. Planten bliver op til 2 m høj, og kan i blomstring minde om et lille eksemplar af kæmpebjørneklo. Stænglen er hul og glat, dog lidt dunet foroven, blådugget og er oftest purpurfarvet. Bladene består af flere små ægformede afsnit. Angelik vokser ofte på fugtige steder i skov og krat, på enge, i moser og rørsump.

Strand-kvan

Planten ligner meget en stor angelik og bliver 1-2 meter høj. Under blomstring sætter den store skærme der, i modsætning til kæmpebjørneklo, er lysegrønne og næsten kugleformede. Stænglen er hul og glat og kan i farven variere mellem grøn og violet. Bladene adskiller sig også fra kæmpebjørneklo, ved at have æg til hjerteformede afsnit. Strand-kvan findes typisk nær kysten, på strandenge og nær udmundinger af vandløb men kan undertiden findes længere inde i landet.

Almindelig bjørneklo

I modsætning til kæmpebjørneklo er almindelig bjørneklo hjemmehørende i Danmark og skal derfor ikke bekæmpes. Almindelig bjørneklo ligner meget kæmpebjørneklo med sine store skærme med hvide blomster, men den bliver dog ikke lige så stor, maksimalt 2 meter. Bladene er også mere spinkle og har ikke lige så store og skarpe takker. Stænglen er hul, grøn og med grove hår. Almindelig bjørneklo har et lavere indehold af stoffet furokumarin end kæmpebjørneklo, og giver derfor ikke de samme eksem- og forbrændingskomplikationer. Det kan dog stadig være en god ide at bære handsker ved håndtering af planten.

Grønblomstret bjørneklo

Grønblomstret bjørneklo er ligesom almindelig bjørneklo hjemmehørende, og de to arter ligner hinanden meget. Planten bliver ca. 1 m høj og har tydeligt hvælvede småskærme med grønne blomster. Bladene er mere opdelte og mindre takkede end hos kæmpebjørneklo. Grønblomstret bjørneklo og almindelig bjørneklo danner ofte hybrider, og det kan derfor være svært at adskille de to arter.

Andre forveklinger

Tidlige skud af kæmpebjørneklo kan desuden forveksles med feber-nellikrod eller vild pastinak.

Hjælp til genkendelse

Hvis du er i tvivl, om du har fundet kæmpebjørneklo eller en af de andre forvekslingsmuligheder, kan du finde billeder på google eller i florabøger.

Mst.dk og **Naturbasen.dk** har også mange fotos og beskrivelser.

Indsatsområde

Kæmpebjørneklo forekommer spredt i hele Odsherred Kommune. De fleste forekomster er mindre bestande og kun enkelte steder i kommunen findes større bestande, som det kendes fra fx Nykøbing Havn, Vig Park og dele af Trundholm Mose. Kommunen registrerer løbende forekomsten af kæmpebjørneklo og har derfor et godt overblik over plantens udbredelse.

På kortet nedenfor ses samtlige kendte bestande af kæmpebjørneklo fra 2022. For at komme planten til livs er det nødvendigt, at der sættes ind alle steder. Hele Odsherred Kommune er derfor udpeget som indsatsområde herunder både privat- og offentligt ejede arealer.

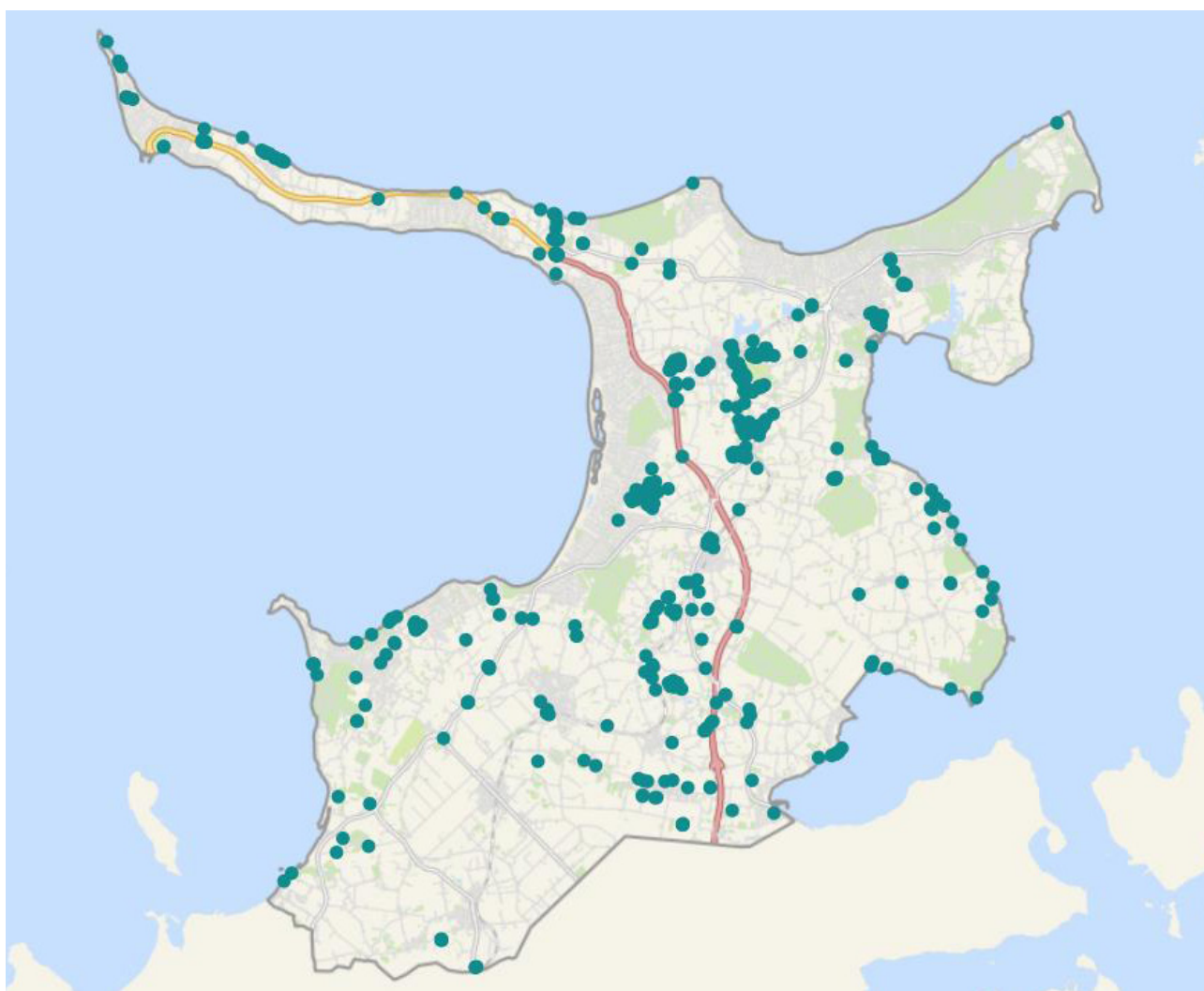
Du kan altid se den aktuelle kortlægning af kæmpebjørneklo i Odsherred Kommune på netkort.odsherred.dk

Tidsfrister for bekæmpelse

Ejer eller bruger af et areal med kæmpebjørneklo har pligt til at bekæmpe alle arealer inden for følgende tidsfrister:

- 1. maj:** Første bekæmpelse
- 15. juni:** Gentagende bekæmpelse
- 1. august:** Opfølgende bekæmpelse

Bekæmpelsespligt og strategi

Der er pligt til at bekæmpe alle forekomster af kæmpebjørneklo i Odsherred Kommune jf. bekendtgørelse nr. 842 af 23. juni 2017 om bekæmpelse af kæmpebjørneklo og denne indsatsplan. Denne pligt gælder både for private lodsejere og offentlige myndigheder.

Derfor skal du som ejer eller bruger af et areal med kæmpebjørneklo sikre, at der sker en effektiv bekæmpelse af planten inden for de angivende tidsfrister.

Bekæmpelse af kæmpebjørneklo skal medføre, at den enkelte plante inden for indsatsområdet dør.

Bekæmpelsen skal desuden udføres på en sådan måde, at den enkelte plante på intet tidspunkt i indsatsperioden spreder sig, det vil sige sætter frø.

Jo tidligere på sæsonen bekæmpelsen igangsættes, desto mindre ressourcekrævende vil det være. Start derfor altid bekæmpelsen så tidligt som muligt, og foretag altid gentagende bekæmpelse gennem vækstsæsonen samt i årene efter første bekæmpelse.

På den måde sikrer du at planten ikke spreder sig og udryddes på sigt.

Tilsyn og påbud

For at sikre at indsatsplanen overholdes, vil Odsherred Kommune løbende føre tilsyn med bekæmpelsen. Tilsyn vil foregå hele vækstsæsonen igennem og skal sikre, at bjørneklo bekæmpes hensigtsmæssigt og rettidigt. Kommunen har til enhver tid adgang til arealer omfattet af indsatsplanen med henblik på at gennemføre kontrol eller bekæmpelse jf. § 4 stk. 2 i bekendtgørelse nr. 842 af 23. juni 2017.

Hvis en ejer eller bruger af et areal med kæmpebjørneklo ikke overholder indsatsplanens bestemmelser, kan ejeren få et påbud om at foretage bekæmpelse inden for en frist på 14 dage. Foretages bekæmpelsen ikke efter et påbud, har kommunen ret til at foretage bekæmpelse på ejers regning.

Sikkerhed og forholdsregler

Det er vigtigt at tage sine forholdsregler ved bekæmpelse af kæmpebjørneklo, da planten indeholder en giftig saft, der kan give skader på hud og øjne.

Plantesaften findes i alle plantens dele og gør huden ekstrem overfølsom over for sollys, denne overfølsomhed kan forårsage kraftig eksem og forbrændinger.

Uanet hvilken bekæmpelsesmetode, der anvendes, er det vigtigt, at du tager dinr forholdsregler og beskytter dig mod plantesaft ved at bruge de rette værnemidler.

Sikkerhedsråd

- » Afskærm øjne ved brug af briller eller visir.
- » Dæk huden med langærmet bluse, bukser og handsker i kraftigt eller vandafvisende materiale.
- » Brug ikke buskrydder, da den kan danne en tåge af den giftige plantesaft.
- » Vask tøjet efter bekæmpelsen er udført, da saften kan sidde i tøjet og virke senere.
- » Undgå at foretage bekæmpelse i højt solskin, da det øger risikoen for skader, hvis uheldet er ude.

Er uheldet ude

- » Kommer du i kontakt med saften, skal du hurtigt vaske stedet grundigt med vand og sæbe. Efterfølgende skal du beskytte huden mod sollys i mindst 48 timer.
- » Ved øjenkontakt skal du straks skylle øjnene med vand og beskytte dem med solbriller samt søge læge.

Bekæmpelsesmetoder

Kæmpebjørneklo kan bekæmpes med flere anbefalede manuelle og mekaniske metoder. Inden du går i gang med bekæmpelsen, er det vigtigt at have et godt kendskab til plantens biologi og levevis samt at du sætter dig ind i de forskellige bekæmpelsesmetoder, så du opnår det bedste resultat.

Valget af bekæmpelsesmetode afhænger af, hvor stort et areal planten dækker, tætheden af planter inden for arealet samt af tilgængelighedsforholdene. Det kan i mange tilfælde være nødvendigt at kombinere flere metoder. Uanset metoden kræver bekæmpelsen gentagen og korrekt udførelse for at udrydde planten.

For at få mest mulig ud af indsatsen bør bekæmpelsen starte tidligt i vækstsæsonen og fortsætte i adskillige år, indtil frøbanken er udtømt, og alle rødder er døde.

Du kan finde yderligere vejledninger til bekæmpelse på kommunens hjemmeside

Rodstikning

Rodstikning er den mest effektive bekæmpelsesmetode. Udføres rodstikning korrekt, dør planten efter første behandling. Ved rodstikning bruges en skarpsleben spade til at kappe roden over i 5-10 cm dybde under jorden, hvor planten har sit vækstpunkt. De afskårne dele trækkes op og må gerne efterlades på jorden. Det er dog vigtigt, at den afskårne plantes vækstpunkt/rod ikke har kontakt med jorden, da planten derved kan få rodfæste og gro videre, selv om den er trukket op.

Metoden anbefales til arealer med mindre bestande, typisk på steder med et begrænset antal planter fx op til 50 stk.

Bekæmpelsen bør igangsættes så snart, planterne kommer op i marts og april. I meget tætte bestande kan det være en fordel, at skærmmappe i 1-2 år før rodstikning igangsættes. Ved denne metode udskygger de store, gamle planter først de små nye planter i bunden, hvorefter det kun er disse store planter, som skal rodstikkes. Skærmmappingen sikrer, at de store planter ikke formerer sig i mellemtiden.

Skærmmapping

Skærmmapping kan bruges på planter, der er gået i blomst eller ved meget tætte bestande for at undgå frøsætning og yderligere spredning. Ved denne metode er det vigtigt, at de afkappede skærme adskilles helt fra stænglen, da frøene ellers kan færdigmodne ved at suge energi fra stænglen. De store grundblade bør også fjernes for at undgå, at planten sætter "panikskud" med nye blomster.

Tidspunktet for mapping er afgørende for metodens succes, hvor skærmmappingen hverken må foretages for tidligt eller for sent i blomstringsperioden. Det optimale tidspunkt er så snart, blomsterne begynder at sætte frø omkring juli og august og i nogle sæsoner allerede i juni, hvis planterne går tidligt i blomst. Hvis planten har nået at udvikle modne frø, er det nødvendigt at samle skærmmende ind og destruere dem.

Hvis der skærmmappes på det rigtige tidspunkt, vil planten dø. Planten vil dog oftest sætte panikskud efter første skærm mapping, og det er derfor som regel nødvendigt at skærmmappe igen efter 3 til 4 uger.

Slåning

Slåning kan være effektivt til at holde kæmpebjørneklo nede, og undgå at de sætter frø. Slåning kan foretages maskinelt med fx en slagleklipper eller med le og er nyttig i meget store bestande på arealer, hvor tilgængeligheden er let.

Metoden slår ikke planten ihjel, men slåning kan hæmme dens vækst, hvis slåning foretages hyppigt nok (mindst 6 gange årligt) mellem april og oktober. Ved slåning danner planten hurtigt nye skud, og selv ved hyppig slåning kan der gå helt op til 10-15 år, før en bestand udpines så meget, at den dør.

Slåning må aldrig foretages efter, at en bestand har sat frø, da du risikerer at sprede frøene ved slåning, og derved forværre problemet.

Ved maskinel slåning skal du være særlig forsigtig, da der kan dannes en tåge af giftig plantesaft. Det anbefales derfor at bruge en maskine med lukket førerhus.

Græsning

Græsning er en effektiv bekæmpelsesmetode til store bestande af kæmpebjørneklo. Erfaringerne med afgræsning er baseret på brugen af fortrinsvist får, men også kvæg finder planten meget velsmagende.

Får og kvæg foretrækker de unge friske planter, og den mest effektive bekæmpelse opnås ved at starte græsningen tidligt i vækstsæsonen. Kommer du for sent i gang, kan du med fordel slå arealet, inden græsningen iværksættes.

Græsningstrykket tilpasses arealet, plantetætheden og vækstsæsonen. Brug en høj tæthed af dyr i foråret (20-30 får/ha) og sænk græsningstrykket i slutningen af juni til ca. 5-10 får/ ha.

Kemisk bekæmpelse

Den kemiske bekæmpelse er i nogle tilfælde en effektiv løsning til bekæmpelse af kæmpebjørneklo. Især på arealer hvor de andre metoder er uegnede og kan med fordel kombineres med slåning, hvorved planten skades dobbelt.

Skal den kemiske bekæmpelse være effektiv, er det vigtigt at du følger brugsanvisningen for stoffets anvendelse. Bruger du pesticider til bekæmpelse af kæmpebjørneklo anbefales det at starte tidligt i foråret, hvor planterne endnu ikke er over 50 cm.

Desværre er kemisk bekæmpelse af ukrudt også en løsning, som har nogle uheldige konsekvenser for miljøet og naturen. Den overordnede målsætning i EU er da også at reducere forbruget af pesticider, ikke mindst for at beskytte grundvandet mod forurening med bl.a. herbicider. Derfor anbefaler Odsherred Kommune, at kemisk bekæmpelse så vidt muligt undgås. Kommunen har selv fravalgt brugen af kemisk bekæmpelse, grundet de negative konsekvenser det kan medføre.

Ved kemisk bekæmpelse skal du være opmærksom på, om brug af sprøjtemidler er forbudt på det pågældende areal. Dette gælder blandt andet i beskyttet natur, nær vandløb og ved drikkevandsboringer. Kemisk bekæmpelse skal foretages i tørt og stille vejr, og du skal så vidt muligt undgå at ramme andet end bjørnekloplanterne.

Andre bekæmpelsesmetoder

Der findes en lang række af andre metoder til bekæmpelse af kæmpebjørneklo - nogle bedre end andre. Afdækning med ukrudtsdug eller UV-tæt plast har vist sig at være meget effektiv og kan så godt som udrydde en bestand i løbet af få vækstsæsoner. Metode kræver dog meget overvågning, da man kan risikere at planterne bryder igennem afdækningen.

Jordbehandling som fræsning, pløjning og harvning kan være yderst effektiv som bekæmpelsesmetode. Behandlingen skal foretages tre til fire gange i løbet af vækstsæsonen og skal som regel gentages et to eller flere år i træk afhængig af frøbankens størrelse. Ved valg af denne bekæmpelsesmetode skal du være opmærksom på, om jordbehandling er tilladt på det pågældende areal, det er fx ikke tilladt i beskyttet natur.

Der findes adskillige ikke-anbefalede eller ulovlige metoder til bekæmpelse af kæmpebjørneklo, såsom salmiakspiritus, salt, fyringsolie og benzin. Disse metoder har mest været praktiseret i private parcel- og sommerhushaver, og de kan absolut ikke anbefales. Tværtimod er det metoder, der kan have meget negative konsekvenser for både vandløbs- og jordbundsforhold, hvorfor disse metoder aldrig bør anvendes.

Indberetning af fund

Hvis du ser kæmpebjørneklo i Odsherred Kommune, kan du indberette fundet ved hjælp af "Giv et praj"-appen eller direkte på **vores hjemmeside**.

Du er selvfølgelig også altid velkommen til at kontakte os.

Miljø og Teknik
Odsherred Kommune
Nyvej 22, 4573 Højby
59 66 66 66
odsherred.dk
Kommune@odsherred.dk

Januar 2023
Layout: Kommunikation